

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

СВАКОГ 1. ДАНА У МЕСЕЦУ НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ЈЕСЕЊА СЕТА.

ледам како лишће жути,
Како цвеће бледи, вене...
Све пролази, — тек остају
Слатке, горке успомене!

Тешко ми је и жалим га,
Што га студен гуши, дави...
Али оно са пролећем
Опет ће се да појави!

Тим се тешим, а из груди
Ипак ми се уздах креће...
Лепа младост — цвет живота —
Вратити се никад не ће!

Ив. М. Пооовић.

МИЛУТИНОВИЋЕВО ДРУШТВО.

Октобра 5. с. г. навршило се 100 година, како је у Сарајеву угледао светлост књижевник и песник српски Сима Милутиновић Сарајлија. Српство је прославило тај дан у свима крајевима нашим; сва већа места приредила су свечане парастосе у црквама и овде онде предавања и беседе. Но Српство је вољно, да учини овом знаменитом човеку и трајнију успомену; у то име образовао се у Сарајеву одбор, који купи прилоге на ту цел из свију наших крајева и скупио је већ око 6000 фор., а биће и више, док пораве мало живље пододбори, који се у то име образовали у Београду, Нов. Саду и т. д.

Сав је, дакле, народ за то, као што се види, да се овом нашем заслужном мужу

подигне достојан и трајан спомен, само се разилази у мишљењу. Једни су, да се подигне *каменит споменик*, други су, да се подигне у Сарајеву кућа под именом: „*Симин Дом*“, трећи су, да се оснује *заклада*, четврти су за *дом и закладу*, ако достигне новаца, а г. Н. Т. Кашиковић учитељ сарајевски и уредник „*Босанске Виле*“ предлаже у „*Брапику*“ бр. 124. од о г. да се оснује друштво, које ће носити име Милутиновићево. Ово би друштво имало да узме на себе бригу око подизања српских просветних завода, а у првој линији око подизања српске велике гимназије у оним крајевима. На ту цел, како он вели, могао би се употребити за основицу прилог од 46 хиљада форината, што је даровао покојни Риста Тузлић на цел сарајев-

ске гимназије, а којим рукује г. Коста Вучковић у Сљету. По казивању г. Кашиковића, изјавио је г. Вучковић, да је сиреман да преда народу тај дар Тузлићев, чим се пружи за то сигурна прилика.

Наш лист је намењен просветној и хуманој цели народној; па како је ово питање од замашних последица за просветни развитак оног дела народа нашег: то смо се и ми одлучили, да се изјаснимо у овом погледу, и да тако колико толико припомогнемо, да се ово питање што свестраније испита и да се реши у оном правцу, који ће највише користи принети народу а уједно да буде и најдостојнији спомен имену слављеника.

Кад човек проучи прилике оног нашег народа у Босни и Херцеговини, ма с које стране узели, онда му неће требати много времена, да се реши у овом погледу.

Наш народ тамо, најтраљавије стоји на просветном пољу. Нема нигде никаква духовна средишта; нема ништа што би регулисало рад и тежњу духовног покрета; све је остављено појединим општинама и лицима. У школама толико планова, колико и општина. Књижевност је, истина у зачетку, ал и она ако се не регулише одмах сад у почетку једним општим задатком изметнуће се у разврат.

Видимо даље, да се и у тим крајевима нижу родољуби. Људи који су божијом помоћи дошли до каквог иметка, а немају од срца порода да му своју муку и тековину предаду на даљи успешан прираст, остављају народу на опште полезне цели, као што је, ето, учинио и покојни Ристо Тузлић и други, ал немају коме да предаду тај аманет свој; немају јемства у државним органима, а немају народног тела, као што је на овој страни „Матица Српска,“ коме би предали на руковање своју последњу вољу, те је, као што видимо, и сам г. Тузлић предао свој дар народу намењен, једној поштеној и племенитој души г. Кости Вучковићу; јест, ал и г. Вучковићу ваља вре-

меном мрети, па шта ће онда бити са овом оставином?

Према таким приликама и околностима, ми се придружујемо предлогу г. Н. Т. Кашиковића, јер нам се чини да је најпробитачнији и најостварљивији, а то је, да се оснује друштво „Симе Милутиновића,“ које ће примити на себе оне дужности, које врши код нас „Матица Српска,“ а на првом месту, да се постара, како ће о народном трошку подићи у оним крајевима бар једну средњу мушку школу, а наиме срп. вел. гимназију.

Један независан српски средњи просветни завод врло је потребан за оне Србе тамо, а како је основица од четрдесет и шест хиљада, која је до сад са интересом нарасла и до 50.000 ф., доста знатна сума, и како су изгледи, да ће за таку цел сваки Србин радије и више жртвовати, него за какав мртав споменик и како је даље школа установа, која ће својим животом и радом вечито опомињати и подстицати родољубе из оних крајева, да пружају овамо дарове своје: то судимо, да ће се оваком идејом заинтересовати васколики народ живљим одушевљењем, те ће се тако већа свота прикупити моћи и име Симе Милутиновића лепше окитити.

Како је дакле слављеник Сима Милутиновић син оних крајева и како је после слободнијег кретања у оним земљама ово прва духовна светковина оног народа нашег: то мислимо и да је најприличније, да се њему у почасти и то прво просветно друштво назове.

Нека нам се не замери, што смо се и ми, који смо своју снагу посветили развитуку и бољитку наше женске друштвене половине, упустили у претресање овог питања, јер ми држимо, да ће на овај начин, какав предлаже г. Н. Т. Кашиковић и женска половина, дакле сав народ, имати, временом берићета. За то смо и проговорили.

А. В.

ОБРАЗОВАЊЕ КАРАКТЕРА.

Народна снага — наша моћ.
Народно достојанство — наша
част! (С. М.)

Од ових речи не треба нам бољег и лепшег гесла у животу. Та сваки, који је иоле способан и вољан ма за коју врсту рада, који народ унапредити може, било материјално, умно или морално, нека само има на уму споменуте речи; јер, осим тога што су оне по спољашности својој само узвик Србину-раднику, још су по унутрашњости својој толико важне, што нам износе циљ (мету) општег нам рада. А тај је циљ, да свак поједини прегне све своје силе, те да нам народ буде снажан умно, морално и материјално. Кад нам је таки народ, онда је свак поједини моћан у свом, па и у страном друштву; кад нам је таки народ, онда у моралном и образованом свету заузима светло место, а то је његово достојанство. И зар онда за појединог Србина није то част, кад види: какав му је и камо му је доспео народ, који је толико способан, да је само, камо среће, у толикој мери праве воље и одушевљења, па и љубави спрема самог себе, па камо би до сада одмакао?!..

Нама Србима, који живимо овамо помешани у туђем и у сваком погледу јачем елементу, те због тога, а и због својих сопствених махна пропадамо материјално, остало је још, да се одржимо умно и морално, те да бар одржимо народну снагу и достојанство му. За ту сврху имамо данас слободно средство, а то је: *образовање*. Образовањем ћемо себе умно и морално одржати и подићи, а то је баш оно главно, право и сувремено мерило, по коме се цени човек, па и народ у данашњем образованом свету, у коме све више и више отима маха пророчанска истина: „доћиће време, кад ће разум владати, а не сила физичка, а то ће нас с друге стране и у материјалним одношајима подићи“.

Шта значи то образовати? Развијати душевне и физичне снаге, те тако оспособљавати човека за сваки користан рад. Образовање се врши васпитањем, које почиње у кући, па се протеже у школу, те

даље у живот; а врши се и наставом, која спада у задатак школе.

Сад, да видимо: какво треба да нам је образовање? „Сваком човеком образовану било од других, било да је самообразовање, треба да је смер: **образовање карактера.**“ (Deinhardt.)

У ово мало речи је изнесено у истини какво треба да нам је образовање. Заиста може човек бити пун натучен разно врсног знања, те тако стећи у свему признање да је „образован“, али, ако нема оног главног, што образовање квалификује, ако нема карактера, онда му не вреди његова „образованост“. Таки човек, па и читава друштва су ланац, који кочи точак општем напретку. коме гредe право образовање.

Већ и наш прост свет се у велико почео да служи речју „карактер“, па богме како и кад као и многи од „интелигентних“, те ћемо овом приликом, пре но што ћемо да говоримо о образовању карактера, да видимо првобитно значење и даље поимање речи „карактера“.

Карактер је стара грчка реч, која је значила справу за урезивање, усецивање. Тако су звали и гвоздену справу за жигосање животиња својих, што ми зовемо жигом. Из овог првобитног значења дошло се, да у опште узев, та реч „карактер“ значи спољашњи знак; а даље је тај појам „знак“ пренет и на унутрашњост ствари, па и самог човека. Н. пр. својство мисли, говора, писања и т. д. зовемо карактером извесног. Свака ствар, свако друштво, па и човек имаде свој карактер, као особити знак свој.

Међутим карактер, о коме ћемо ми овде да говоримо, јесте *психолошки карактер*, а то је својство или особина душе *човечије*. Радња душе се појављује у три правца: као свест, чуствовање и воља. Ово троје су чињенице душе човечије. Сад је питање, да-л је карактер особине једне ма које, или свију споменутих чињеница?

„Карактер означава особину воље, по којој је субјект везан за извесан практичан

принципи, који је сам својим разумом изабрао." (Кант.).

Карактер је заиста особина воље, која је урођен нагон, али исти (нагон) управља и дстерива разум, те њом (т. ј. вољом) можемо да достигнемо какову жељену мету. Достигне-л' воља жељену мету, тим је душа добила знак (особину), који зовемо „карактером“. Н. пр. „добро чинити“ нека је жељена мета, за којом чезне воља човечија. Достигне-л је воља, остаје знак, који ће све то више растети.

Из споменутих Кантових речи се јако види, да нема карактера без слободне воље. Јер мало дете нема карактера, све док му воља не буде слободна, а у тој мери, колико му здрав и развијен разум буде допуштао. *Карактер је, узев из овог, здрава и слободна воља; јер, који нешто чини из здравог и разумом оправданог уверења, тај ради слободно — а то је баш карактеристика правог карактера.*

И карактер имаде својих особина, које су тројаке: ваљаност, јачина и еластичност (растегљивост), које се код разних индивидуа према разним одношајима равнају; јер оне, ма да су у неколико саморађња

унутрашњости човечије, зависе и од утицаја и спољашњег света. Ти утицаји долазе постепено и то или сопственим или туђим искуством, читањем, навиком саобраћајем и т. д. *А образовање највише омогућава, да се у човеку може развијати слободна воља, којој предњачи здрав разум, а прати је у раду оправдано уверење; те по том, да се ствара и развија прави карактер, који је мета сваком образовању.*

Из овог у кратко изнесеног смо видели: шта је карактер и које су му особине. Ако ођемо карактер, да образудемо, то морамо његове три особине образовати, а ово су средства: *поука и пример, вежбање и навика, и искуство* Поука и пример уливају добар основ вољи, вежбање и навика уливају *чврстину*, а искуство улива еластичност т. ј. омогућава човека, да поступи у животу и раду у свима приликама и одношајима увек тачно и умерено; а та тачност и умереност су еластичност воље.

Карактер се, као и свака особина, даје дотерати тек у доцнијем животу, но прави му основ ваља дати још у младо доба.

(Свршиће се).

О РАЗВИТКУ ДУШЕ У ДЕТЕТА.

Написао В. Прајер, превео М. Шивић.

VII.

Учење говора.

Веома би много допринело науци и развоју душе у детета када би имали више материјала из доба, кад дете постаје човеком т. ј. кад почиње да се учи говору. Но на говор се мала пажња обраћа а не узрокује ни толику радост родитељима пошто се јавља постепено а не тако нагло као право стојање и идење. Материјал за посматрање првих гласова је огроман и родитељи би велику услугу науци учинили кад би савесно бележили и датумом означили што су ког дана приметили, Здраво дете које међу људима расте не може а да се не научи говору.

Колико је мени познато ја сам једини који сам чинио опсежна посматрања скоро

сваки дан од почетка па до краја треће године, и могу саветовати многима да то чине пошто се тиме увећава уживање које нам дете справља а и науци користи. Посматрање то није тешко ни досадно а тиме постаје још и лакшим што не сме дуго ни трајати да се дете не би заморило. Исто тако дете не сме запазити да се ми интересујемо за његово брбљање јер тада се може измаћи она детиња наивност и претварање може покварити сву детињу природност.

На сваки начин да крик новорођенчета неје почетак учењу говора као што се то још и сад понекад узима. Крик тај има значење рефлекса као и кијање и заиста се дешава да дете у место криком кијањем објављује свој улаз у свет. Кричање има свог говорног значаја тек тада, када је

дете већ више јаким утисака искусило (као осећања глади, бола, хладноће, ситости, задовољства, топлоте) тако, да се по разноликости његова гласа може познати и расположење његово. Али то још не су делови артикулисаног језика но је сасвим аналого животињском говору. Па и први слогови које дете често већ у седмој или осмој седмици изговора, и који до данас још не су довољно у погледу њиховог првог јављања, не могу се узети да имају говорног значаја, јер они постају већином случајно кретањем говорних мишића. Критична тачка у учењу говора прелази се онога дана, кад дете, наравно под утицајем речи које чује, први пут сасвим правилно само употреби реч коју. И сасвим као што дете касније учи писати подражавајући изложеном угледу, тако исто учи се и после прве године дана и говору подражавајући гласове које чује. Човек дакле долази понављањем до тога да гласове које је чуо хотимице сложи у исти ред у којем их је и чуо и са извесном представом их споји.

Код говора чисто духован процес је онај у коме се подражавањем задобијени и самопроизведени звук удружи са искуством које је опажајем тога звука стечено. Искуство чини да извесна представа пре сазре. Ако се какав звук, који је увек уједно са представом долазио, чује сам за се, то ће у слици сећања постати оно искуство поново и подстаче продукцију, дакле репродукцију истога звука, тако да када се овај појави, то знамо да дете има ту и ту представу.

Пример ће објаснити. Мој мали син дотаче се руком угрејане пећи, трже је брзо на траг и изговори реч „вруће“ врло јасно и разветно. То је била прва реч коју је самостално и сасвим коректно применио. Звук „вруће“ често му је долазио до уха и увек у вези са представом велике температуре. Сад дете само искуси, да један предмет има неочекивану високу температуру, доби преставу топлоте и та пробуди у њему слику сећања звука „вруће“. Пређе беху речи које му казивасмо често без смисла и унакажено подражаване, пређе је и осећаје топлоте или бол при

додиру топлих предмета такођер осећао био али без значе речи „вруће“. Сада се доспело и до удружења и то тиме, што смо детету говорили када се опекло или топлим предмету приближило: „то је вруће“.

Тако дете учи велики број речи свога будућег језика и уједно и означавање осећаја, опажаја и представа. Али то неје једини пут који овоме циљу води. Велику множинну речи употребљује лажно или унакажено са редупликацијама или скраћивањем не разумевајући њихова смисла. Смисао му постаје јасан тек после многе наопачке употребе.

Велика је сметња при учењу говора што родитељи а још више дадиље и други са децом хотимице говоре тако зв. дечијим језиком а не обичним. Тако деца се не говори лицу „ја“, ни у другом „ти“, но тетка обично место „ја“ говори детету „тетка“ (3-ће лице) а и детету се каже „он“ у место „ти“. У место правих речи а нарочито именица као коњ, млеко, хлеб, кревет и т. д., не употребљују се овако по унакажене. Из брбљања дечијег ваде се неколико слогова које деца за извесне представе хотимице називају тим слоговима а не својим правим именима. Тиме се много мете правилно учење говора јер чему сад дете навикавамо од тога га касније одвикнути морамо а тиме се без невоље ствара двоструки носао. Деца се никад не смеју узимати на рачун свога природног развитка као играчка која увећава старије.

То исто важи и за провинцијализме, неподесне усклике па шта више и индивидуалан начин изговарања и акцентовање. Са великом прецизношћу подражавају деца свему томе а касније чудимо се како деца нејасно, погрешно и непотпуно говоре. И нехотице деца подражавају све што старији изговарају, па хтели то ови или не хтели и понављањем постају такве особности обичај код деце. Мисли се обично, да ће се они касније од тога одвићи али код већине остаје то доживотно.

VIII.

Стварање виших појмова.

Разлика од простог учења речи па до

стварања виших појмова састоји се у томе што је већа јасност у начину означавања. Ну за развитак стварања виших појмова потребна су још два духовна процеса и то памћење и удружење представа (асоцијација).

Памћење детета на једном умном пољу слабо је, нарочито кад још не уме говорити и постаје лакше кад се два чулна поља код једног утиска споје. Дадиља једног детета, шест и по месеци старог, са којим је пет месеци заједно провела, остави га на три недеље и после повратка беше научена да се појави прво у обичном оделу (I) али да не говори ништа, за тим (II) да говори као обично и најзад (III) да пева песму, коју дете за ове три недеље није чуло. Код I. дете је питајући гледало, али неје дало никаква знака познања, али ни знака страха ни антипатије као што то бива код непознатих. Код II. такођер је није познало, глас дакле није био довољан. Код III. познање беше потпуно. Сliku виђења (лице) морала је дотле појачати слика слуха (мелодија) и ова појачаност је била по свој прилици узајамна.

Ја знам сигурно, да је при познању давно невиђених људи за ме и за многе друге глас одагнао ону сумњу при виду

лика. Овде лежи права асоцијација са којом језик ничег заједничког нема. Ако је пак овај толико изучен да чувена реч побуђује сећање на језик то је постигнута и довољна припрема да се при опажању нових ствари олакша сећање на реч, која је пређе сличне ствари означавала. Тако буди реч сећање на пређашње искуство или на ново слично искуство. Ако је асоцијација сећања са датим утисцима тако узајамна као у наведеном примеру из живота детета, које не уме говорити, а имамо довољно основа да то примимо, то је и услов за стварање виших представа дат, које пређашњем искуству не одговарају. Јер ако нова слика не одговара пређе задобијеној, те тако стара реч се не слаже са новим утиском, то постаје усиљавање да разлику означимо а ова разлика је свакако нешто апстрактно.

Све преставе су или поједине (специјалне) т. ј. опажаји, или опће (генијалне) т. ј. појмови. Код детета су сасвим природно све речи врло рђаво ограничене, веома опсежне дакле са мало садржине и нејасне, пошто дете са веома мало речи располаже а неје кадро да са то мало назива означи силну множину чулних утисака и њихових послелака.

МЛАДОСТ.

А виде ли кадгод, свете мио,
Када призма бео зрачак прелама,
Чаролија оку ти засине;
Чудне дражи, у дивним шарама!...
Што је призма зраку сјајну белу,
То је младост животу ти целу!
Отвара ти двери магитанија,
Свет заносан у души ти њиха;
Младост, сплетак нежна миочара,
Т. Бечеј.

Круном ти се у животу ствара!...
Каква ј' круна, без дробна бисерја?
— Рад, врлине, бисери су њени,
А трептећи алемови красни;
Идеали светли, узвишени...
Благо оном, ко се с правом дичи,
Присвојени са бисери ови;
Слава оном, који круну реси,
Ревно реси с бесцен алемови!!

Д. Брашованова.

КАКО СЕ ПРОИЗВОДИ СТАКЛО.

(Свршетак).

Месечно стакло је плочасто стакло. Производи се највише у Енглеској. Због великих тешкоћа и знатних губитака све га мање израђују. Наглим

обртањем цеви-дувалице спљосне се надувана стаклена кугла и добије облик округлог котура. За средину његову залепи се стакленом масом један гвозден штап, а

врат кугле одсече се од цеви дувалице. За тим се руна, која је отуд постала, мало загреје и помоћу комада дрвета непрестаним обртањем тако се рашири, да добије облик звона. После се опет греје и колико могуће брже обрће се око оног прилепљеног гвозденог штапа. Од тога обртања добије се савршен котур, који је само у средини дебљи, а иначе је прилично подједнако јак. Пошто се охлади мора се тај дебео средњи део (говеђе око) из ње удалити, те се тада добијају два котура полумесечног облика, одкуд је то стакло добило своје име. Кад се то стакло сече у правилне плоче (окна), онда се наравски добије много однака. Изрезана „говеђа ока“ употребљују се на лампама за улице и кочије.

На исти начин као ваљкасто стакло прави се и *стакло за обична огледала*. Истопљена стаклена маса излије се на једну равну плочу и та још мека маса разастре се једним ваљком. При избору градива мора се пазити, да буде што чистије, како би и стакло било лепо бело. Средње плоче за огледала дебале су између 5 и 12 милиметара, велике плоче где-кад 13 и више милиметара.

Од *шупког стакла* разликују се три врсте: зелено или стакло за бутеле, полубело дупко стакло и бело дупко стакло. Од дупког стакла граде творнице све врсте шупљег посуђа за остављање течности. *Зелено стакло* употребљује се за јефтину робу и због тога узимају и творнице за исто што јефтину градива (обичан песак). И при изради овог стакла је цев дувалица главно оруђе. Ради се у почетку са свим као и код ваљкастог стакла. Мехуру, што се надува, даје радник уз непрестано обртање гвозденим справама жељени облик или га душе у какав дрвен или металан калуп, да прими његов облик. На тај начин постају боце. Пошто се исте изваде из калуна, постави се онај крај цеви, на који се дува, на земљу и још меко дно боце потисне се унутра, ради чега је дно боце као што је познато удубљено. У средини тога издубљења залепи се једна дугметом снабдевена гвоздена шипка за боцу, те се боца одкине од цеви-дувалице.

За тим се одкинути крај греје, да се заокругли и око њега се намота конач од стакла, одкуд постане позната гука горе на врату од боце. Тада се боца унесе у пећ за хлађење и наглим ударом одцепи се тамо она прилепљена гвоздена шипка од боце. Због тога остане на дну боце храпаво једно место, које можемо доле на свакој боци видети и које се зове пупак. Ако је радник вредан, може дневно 600—650 боца да доготови.

На исти начин као зелено стакло обрађује се и *полудебело дупко стакло*, само разуме се морају узети ваљанија градива, јер то стакло треба да је што мање бојадисано. Од тог стакла прави се стаклено посуђе, које требају хемичари у својим лабораторијама, као што су реторте, разне боце кугластог облика (тако зване тикве), епрувете и т. д. Боље боце за медицину као и цилиндри за лампе дувају се у калуна. Из њих изађу цилиндри на једној страни затворени дном, које се мора избити и окрајак за тим углачати. Разуме се, да се нарочито код тих ствари, које се излажу честим и наглим променама температуре, мора јако на то пазити, да се брижљиво охладе.

Таква иста је и производња *белог дупког стакла*. Дакако да се за исто мора са свим чисто градиво узети. Код ове врсте стакла разликује се натрон стакло, натронкалестакло и калистакло. Ова последња врста израђује се нарочито у Чешкој, најбоље је бело дубко стакло и зове се *кристално стакло*. Исто је тешко топиво и одликује се тврдоћом, сјајем и тим, што је савршено без боје. Од њега се праве нарочито боље чаше за пиће, карафе и личне ствари, нарочито и оптичке. Натронкали стакло зове се *половно стакло* или *полукристално*. Од белог дупког стакла праве се у опште све врсте чаша за пиће, боце за воду, као и тањире, чиније, вазе, тако звани крунски светњаци и т. д. Чаше за пиће и пехари не могу се самим дувањем на цеви-дувалици начинити, него пошто се надувају, морају се доготовити још на тако званој стакларској столици.

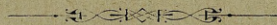
Још неколико речи да кажемо о *оловном стаклу*. Израда је иста као и код дупког

стакла, само градива морају бити потпуно чиста. Оловно стакло топи се истина лакше него дупко стакло, али никад не буде тако житко као ово; због тога немају од њега надувани предмети никад тако оштре рољеве као они од дупког стакла. Оловно стакло брзо се и охлади. Али зато је то стакло као ни једно безоловно стакло због његове мекоће и јаког преламања светлости згодно за глачање. Зато се нарочито много употребљује за сочивке на оптичким справама. Из оловног стакла праве се већином и стакла за сате. Финија се стакла за сате обресе мало у средини и због тога се види на њима унутра удубљена концентрична облина, од прилике 12 милиметара у пречнику. Такова стакла за сате долазе у трговину под именом патент-стакла за сате. Оловно стакло употребљује се и за тако звао *пресовано стакло*. То стакло нема лепу површину, због тога се избегавају на предметима од њега веће, глатке површине, него се обично на спољашњој страни снабде богатом орнаментацијом.

У најновије доба појавиле су се у производњи неке поправке, које могу лако произвести потпуну револуцију у методама фабрикации. Као што су наше читалице чуле граде се сада окна и плоче од стакла на тај начин, да се најпре надувају велики шупљи ваљци, који се после

секу и пресују. Поправке ове треба у будуће да одстране нарочито посао дувања, који је за раденике исто тако трудан као и нездрав. Стактарски фабрикант *Симон* у Манхајму наине пронашао је по најновијим вестима један поступак, по ком се чврсто стакло ваља котурањем, да може да постане тим равно и глатко, и то у свакој произвољној дужини и ширини. Тим начином добивено стакло је скроз једнакога састава и јако је, чврсто и бистро; површина му се сјаје као у најбољег сеченог стакла. Главна је при том новом поступку употреба шупљих ваљака од метала особитога облика, који се могу изнутра ложити паром или гасом. Ти ваљци ваде непосредно течна стакло из лонаца за топљење и растегну га у велике табле. Да стакло не заостаје на ваљцима, превучени су исти танким покривачем од угљане прашине, уља и воска. Помислимо ли, колико се јако већ сада стакло у таблама троши (— та оно се одкако се сазнале његове добре стране у погледу осветљења и ложења соба као и због његове елеганције употребљава већ и на обичним прозорима —) и сетимо ли се, колико је до сада производња тога стакла наносила штете снази и здрављу раденика, онда ћемо признати важност новог проналаска, који ће, надајмо се, врло умалити како продајну цену тако и производне трошкове.

Мира Петровић.

Нашим суграђанима и добротворним женским задругама.

нашој вароши, као и у целој околини, влада већ од више месеца непрестано заразна болештина *дифтеритична вратоболња*, која је већ многу и многу жртву уграбила међу нашом милом дечицом, те тако многу мајку у црно завила, многим родитељу покосила најлепше наде и оборила стубове уздања њиховог у будућност, у старим немоћним данима њиховим.

Болест се ова још једнако шири, не само међу малом децом, него је спопала и већу децу, ученике и ученице, те је поморила доста деце већ и из највиших разреда основних школа, а овладала је и међу старијом децом која су

школу већ свршила, те већ и од велике помоћи била својим сада уцељеним родитељима.

Па смемо ли равнодушно гледати, да нам љута болезањ та и на даље дави подмладак наш, срећу и узданицу нашу? Смемо ли пусти тог душманина, да и даље тамани децу нашу, а да му се не одупремо, што силнијим оружјем; да избавимо и спасемо нејач своју, та то нам је човечанска дужност.

Варошка наша власт чини своје у великој мери. Она шаље болнима своје *лекаре*, даје им бесплатно *лекарнице*, стара се за *обескужење становна*, чува да се око мртваца *не кује друга деца* и т. д. Али то још није доста.

Као год што кад навали на земљу какав спољашњи непријатељ морају сви грађани устати у обрану свога завичаја, те који оружаном руком, који иначе раденом снагом а који нобцем и живежем, потпомоћи, да се непријатељ тај одбије од наше домовине, тако и за време какве заразне болести морамо сви за једног, и сваки за све устати и пружити руку помоћи, и тек тако ћемо бити крепки и у стању, да савладамо и уништимо оно отровно семе, што се овуда раширило, те нам трује децу нашу, убија нам срећу и мути мирне наше дане.

Па шта би могли учинити да се томе злу доскочи, да се по могућности невоља ова, ако не на једанпут отклони а оно бар сведе на најмању меру?

Болест дифтерија напада највише *сиротињу* као и свака друга заражљива болест, јер сиротиња живи већином у *нечистом ваздуху*, у *тескоби* и *прљавштини*; сиротиња се слабо и *недовољно храни*, те је тело слабо да даде отпора удисаном и примљеном отрову; сиротиња се добро *не одева*, уз то мора да *ради тешке полове* и по свакојаком времену. А то су све прилике и неприлике, које годе овој болести, те се она ту гњезди и шири.

Али кад се болесници од дифтерије умноже у којој кући, или улици и у вароши, а они онда множе и гомилају оне отровне клице, које опакую ову болест рађају и шире, те онда болест ова из сиротинске колебе ма којим путем *лако доспе* и у *велике господске станове*, болест овлада читавим местом, без разлике чина и господства.

С тога би требао сваки суграђанин појединце, и свако добротворно друштво да поради на томе, да се болест ова што пре угуши.

Као што рекох, варошка власт наша чини своје у обилатој мери, али то још није све. *Болеснику треба осим лекарске наредбе и бесплатних лекарија још много што шта, да би се оне наредбе лекареве могле вршити.*

Узалуд ће лекер световати, да болеснику треба топла соба, кад у кући ни дрвцета нема, па се тако ни оне одвећ *нужне инхалације* не

могу правити, ни дању ни ноћу, кад се у кући ни ватра наложити не може; узалуд ће лекар наређивати болеснику млеко, вино, коњак, чисто рубље и т. д., кад свега тога у кући нема.

И сад сам дошао на оно, што овим редовима намеравах да кажем.

Наши суграђани и наше добротворне друге без разлике вере и народности, ваља да притекну што брже, што обилатије и свесрдније у помоћ, те *да скупиљу и прилажу у новцу јелу и шићу и у свему нужном* за оне сиромашне породице, у којима има болесника, како би се ови што сигурније лечити могли.

Дајте дакле ви, којима је бог дао да вам може бити, у *новцу* и у *натуријалијама*, да се даје сиромашним болницима ради њиховога спаса, а и Вашег добра, *јер чувајући сиромашну децу, чувате и сами себе и своју децу.*

Колико се *млека* и *укуваног воћа* попије и поједе без глади и жеђи по „јаузовима“; колике се *коњака* и *вина* попије по веселим друштвима; колико *свећа* и *дрва* изгоремо картајући се из дуга времена са својим пријатељима (и пријатељицама); — ах, а како би то годило, пријало и помагало оној кукавној деци по крајевима наше вароши, чији родитељи ни сува хлеба немају да гладној и боланој дечици својој као понуду пруже, било да их поткрени то и оснажи после тешке болести, било да им буде то последња понуда, последња сласт пред тужни полазак њихов у оне крајеве, из којих се нико још повратио није, а они и не познавши још никакве радости на овоме свету, морају да иду у црну земљу на голему тугу свога брижнога оца и несретне мајке.

Сваки наш суграђанин ваљало би, што буде наменио дара новчаног или у храни, шићу и зашину, да пошаље то којој нашој женској добротворној задрузи, а ове да то у споразуму са нашим лекарима међу сиротињом где је нужда и потреба, праведно поделе.

У Новом Саду, 22. октобра 1891.

Др. Илија Огњановић,
варошки срески лекар.

ИЗ ПРОСВЕТЕ
Закон о забавиштима, које је кр. уг. зем.

сабор прошле године усвојио, потврдило је Њ. Величанство краљ угарски, те је на основу том

одпочет у свим муниципацијама попис деце за те школе, а то је знак, да државне власти отпочињу остваривати законска одређења у том погледу. Не би требале да одлажу ствар ни наше општине ни задруге, које су у стању да подижу те школе, јер кад се једном оснују ове школе од државних власти, онда ће тешко дозволити другима да дижу оваке школе.

Усправно писање у школама. Како који дан све се више гомилају присталице усправног писања међу хигијеничарима и педагозима и већ су Угарска и Хрватска, а у најновије доба и Србија (влада) издала наредбе, да се окушаја ради заведе у неким школама овако писање.

Наш се лист пером врлог професора г. Мите Петровића већ изјавио за то још лане и ми смо у новосадској срп. вишој дев. школи већ и практично окушали и нашли смо, да је почетком била тешка одвика за децу, која су 4—5 год. већ писала косо, али се после 5—6 часова толико прилагодила томе, да су, особито у брзом писању, лепше писала него иначе и данас већином све лањске ученице пишу и онда усправно кад се баш тражи косо писање. Приметили смо даље том приликом, да имамо мање повода, уз усправно писање, да опомињемо ученице, да при писању право (не погнуто) седе и видимо да не криве главе и вратове у оној мери, као кад су косо писали.

У препоруку овога наводимо још овде извештај београдских лекара г. г. др. Милана Јовановића-Батута и др. Павла Поповића, који су у том погледу на позив просветног савета поднели 3. јуна о. г. овакав извештај:

„Као што је познато, рукописни знаци модерних језика и образованих народа изводе се косо — с десна на лево. Тај правац рукописних знакова иште особити положај руке, тела и подлоге за писање. Најлакше га је извести, ако се подлога за писање примагне десној руци, ако се та подлога од усправног правца нагне на лево, и ако се с времена на време у том правцу помагне на више.

На жалост ти услови не одговарају ни физиологији ни хигијени. Где је подлога за писање у страни, а не управо према средини тела пишемо; где је она уз то још косо а не правилно положена према осовини тела, ту наступају не обичне прилике за поједине делове његове. При таком писању је десно око ближе изведеним писменима, него лево: десна рука је до лакта положена и заузета, а цело је тело својом главном осом нагнуто на десну страну и напред. Према томе је десна страна оптерећена, десна

половина стиштена, десно плеће више а лево ниже, кичменица неприродно и насилно савијена, глава у лево искривљена и погнута, а десно и лево око неједнако удаљено од саме подлоге. У кратко при таком писању је положај тела веома незгодан, те брзо умори, а може временом лепоти и здрављу баш и да нахуди.

Те неприлике учине лекари и учитељи доста рано, и почеше им тражити лека. Неки беху мишљења, да ваља задржати коси положај писмена, а према томе и коси положај подлоге, али је нужно, да подлога при писању стоји са свим према средини тела, а не на десно (Berlin-Rembold). Други су опет доказивали, да је најприродније, по лепоту и здравље нашега тела угодније, ако писар при писању седе усправно, ако према средини свога тела положи подлогу опет усправно — а не десно или лево — и ако најпосле и писмена изводи усправно. Поборници овог последњег начина почеше се множити све више и више и данас су међу њима најмеродавније личности у томе питању. За усправно писање изразио се н. пр. Cohn, Schubert, Ellinger, Mayer, Daiber, Uffelman, Weber, Baginsley, Toldt, и т. д. њега је препоручила париска комисија; њему се не противе ни владе, и оно је уведено већ у неколико школа (у Furth-y, Schwabach у у Бечу, Flensburg-y и т. д.) — и ако за сада, само покуса ради. Извешта о тим покусима тако су повољна, да ће том начину по свој прилици веома брзо прокрчити пута.

У препоруку усправног писања наводе хигијеничари и педагози ово:

1. Човек лакше изводи усправне него косе потезе. То се види по писменим знацима прастарих народа (па и нас Срба) — све до XVI. века; то се види по првим потезима деце и на првим часовима писања у основним школама, а то се даје и ласно протумачити симетријом човечијег тела. С тога је дете лакше научити усправном, него косом писању, што се доиста и опитом посведочило.

2. Усправно писмо не разликује се много од штампаног, те и то олакшава изучавање. Оно се код појединих људи не може разликовати као косо, те је с тога лакше за читање. Осем тога заузима много мање простора — тражи дакле и мање материјала и мање простора.

3. Усправно писмо лакше се везује (нарочито ћирилицом), те се с тога брже пише. Опити су показали, да је најбољи ђак у писању косим писмом написао једну песму за 30 минута, а најбољи усправним писмом ту исту песму за 23 минута. Поред тога је усправно писмо — нарочито кад се добро пише — много читкије него косо, и не квари перо.

4. Што је најглавније: усправно писмо најмање шкоди лепоти и здрављу нашега тела. При усправном писању седе писар право, главом на више плећима у једној висини, лактовима подједнако подупрт, прсима слободан и подаље од

ивике (стола, клупе), пред собом држи у среди и усправно подлогу за писање и по њој покреће тек само шаку. Према томе му је цело тело у са свим повољним приликама, и правилно и без напора извршује своју задаћу. Мозак му остаје ведар, очи подједнако раде, преа нису спречена у предисању; плећа, врат, ртењача остају у свом нормалном положају, а и други делови тела мало су спречени у својим обичним обавима. С тога тај начин најмање мори; с тога је од њега најмање опасности за очи, плућа, крвоток, варење, костур, мишиће; — у опште за поједине делове и важне обаве нашега тела; и с тога дакле усправно писање најбоље одговара хигијенским захтевима. То мишљење усваја и теорија, а оно се показало баш и у пракси основано.

Према свему овоме част нам је поднети предлог, да главни просветни савет надлежним путем подејствује, како би се и код нас — опита ради — бар у неколико школа увело усправно писање, и молимо вас, господине председниче, да тај наш предлог изнесете на дневни ред. О модалитетима тих опита, могло би се — наравно — касније, кад томе буде време, што подробније учврстити.

Примите, господине председниче, и овом приликом уверење о нашем одличном поштовању.

Школу за прављење вештачког цвећа отворила је у *В. Кикинди* почетком октобра месеца о. г. гђа *Сирмаји*. Ми се надамо, да ће ову школу посећивати и наша женска деца, јер ми трошимо више цвећа и накита него ма који народ из нашег друштва овамо, па ваља онда сами себи и да правимо, те и ако утрошимо нашу муку на то, нека оде та мука бар у српске руке и нека храни наш нараштај.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Бушења увета. Нема скоро дана, а да не наиђемо по страним новинама бар белешку против бушења ушију. Ових дана у једном немачком листу изашла је ова занимљива белешка: Женска у својој чезњи, да се што боље накинђури, тражи сва могућа срества и начине како би ово извела, те се тиме и што већма допала мушком spolu. Уво је данас скоро најбоље место за кинђурење, јер на њему може силно благо да стоји, а то се види по скупоценим обоцама. Но те обоце могу често и да приседну појединим. Поред безброј примера запаљења увета, догоди се и оваково што: Дванајстогодишње лепо и здраво девојчке неко добије од своје рођаке скупоцене обоце као наслеђство. Та рођака је имала запаљење у убоцу (буши) увета, а поред

тога је била и туберкулозна. Мало по мало, па и ово младо девојче добље исту болест, а микроскопским посматрањем је доказано, да је пренесена та болест. Млада и пре здрава наслеђница оде, ето, као жртва тиранског обичаја — бушења увета.

Р А З Н О.

Девојачко друштво Новосаткиња било се развило, не што би можда помислио когод да се и међу њима залегао немар или раздор, него што се — разудало. Од 12 лањских чланица разудало се 6 за годину дана и то на брзо једна за другом, те се друштво било помело. Од кратког времена опет се прикупило 12 чланица, које се редовно скупљају четвртком по два сата, ту заједно читају, раде и слушају предавања, која им на молбу држе г. г. Др. Милан Савић, Арк. Варађанин, Јован Грчић, Александар Јорговић, Иван М. Поповић, Александар Сандић, прота Јован Храниловић, Благоје Бранчић, Тихомиљ Остојић, Др. И. Огњановић а биће и више њих. До сад су предавали: А. Варађанин: о народности и оном делу дужности који пада на женскињу за неговање народности; г. Иван М. Поповић: о геологији, и то о постајању камења и о подели истих са геолошког гледишта; г. Др. М. Савић: о Милици Стојадиновићевој, Српкињи; г. Др. И. Огњановић: о нервима; г. Тихомиљ Остојић: о српској књижевности у старо доба.

Добротворна задруга Српкиња у Меленцима конституисала се и изабрала је за начелницу поштовану гђу Катинку Трифунчевицу поштарку. Сретан им почетак!

100-годишња прослава Симе Милутиновића-Сарајлије прослављена је у Београду, Н. Саду, Сарајеву, Мостару, Карловцу, Загребу, Цетињу и многим другим општинама свечаним парастосима у црквама, беседама и сходним предавањима.

Деда Јаша Векечки из Јарковца у Банату, који сад живи у В. Бечкереку, познат је нашем свету овамо са свога родољубља. Сад је прошлог месеца послао 200 фор. на дар српском учитељском конвикту у Нов. Саду; 200 ф. срп. народном позоришту и 200 ф. св. савском друштву у Београд, све у спомен свога покојног оца Арсена негда пароха јарковачког. Слава Деда-Јаши!

Св. Синод састао се прошлог месеца у Ср.

Карловцима и изабрао је за епископа темишварске дијецезе протосинђела беочинског г *Никанора Поповића* а за гор. карловачку дијецезу професора карловачке богословије г. *Михајла Грујића*. Живели!

Парастос књегинје Љубице. Кр. комесар за наш народ. цркв. сабор барон Федор Николић од Рудне унук кнеза Милоша по кћери му Савки приредио је својој мајци књегинји Љубици парастос у манастиру Крушедолу, где јој почивају кости. Књегинја Љубица умрла је у Новом Саду 1843. од куда су јој пренели кости у манастир Крушедол, где и данас почивају.

Панчевци су на проглас управног одбора срп. нар. позоришта скупили у својој средини 6530 фор. 50 н. потпоре срп. нар. позоришту. Они сјајно показаше на дело своје родољубље. Слава им!

Панчевачки учитељи основ. нар. школа и срп. више девојачке школе у заједници и уз суделовање чувеног певача београдског г. *Рица Павловића* и младе уметнице гђице Д. Андрејевићеве приређују 30. октобра о. г. забаву у корист срп. учитељског конвикта у Нов. Саду са врло лепим пограмом. Надамо се, да ће им труд морална и материјална успеха имати.

Ученице III. IV. и V. разр. митровачких срп. осн. нар. школе уз суделовање гђице Ирене Петровићеве приредили су о св. Димитрију ди-летантеку представу „Полаженик“ од Милеве

Симећеве, а чист приход наменули су за споменик Сими Милутиновићу-Сарајлији и за споменик покојном професору сомборске учитељске школе Исидору Стојковићу.

В. бечкеречка добротворна задруга Српкиња приредила је на св. Димитрију о. г. у почаст отварања свога забавишта вечерњу забаву с играчком, а чист приход је намењен фонду „срп. дечијег забавишта“.

Стана Миловановићка преминула је прошлог августа месеца у Шапцу а оставила је сво своје имање у вредности од 100.000 динара на просветне цели. Фонд ће носити име: „Задужбина Ставка Остојића бившег трговца и сестре му Стане супруге Мијата Миловановића трговца из Шапца“. Слава јој!

Царски дар. Нашим читаоцима ће бити познато, да је у неколико губернија велике руске царевине завладала ове године глад због неродице; тога ради купе се тамо по црквама прилози за те крајеве; царски двор је изјавио, да тога ради неће приређивати о год. двореке балове, него ће се тако трошкови давати у помоћ овим невољницима; официри великаши, изјавили су, да неће пити ове године оно скупо вино „шампањац“ да могу што више новца скупили и слати тамо, а царица руска дала је на те цели из своје приватне касе 20 милијуна рубаља. Где се тако помаже и даје, уверени смо, да неће ни једна душа од глади угинути.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Суботичкиња.

Записнок одборске седнице „Добротворне задруге Српкиња“ у Суботици 6. октобра 1891. држане.

Председава: Емилија Мучалова.

Бележи: Борђе Гојковић.

Присутни: Марија Зарићка, Анка Карановићка, Ј. Недељковићка и Ј. Димитријевићка.

Бр. 9. Председница јавља тужну вест, да се Савета Манојловићка вредна задругарка и одборница упокојила. — Овом тужном гласу одбор се одзива са „Вечна јој памет, Бог да јој душу прости!“

Бр. 10. Председница јавља, да су се уписале за чланове задруге Меланка Манојловићка и Марија Михајловићка. — Примају се једногласно за чланове, и имају се увести у односни списак.

Бр. 11. Поводом тим, што се овде у месту

оснива тако звана „економна и занатлијска банка“, новчани завод, који, по изгледу и по заузимању овдашњих угледних људи, лепу будућност обриче, а на челу тога подузећа стоји призната и одлична једна личност из српског грађанства, — одбор закључује, да подигне из штедионице потребну своту новаца, и упише за себе *чет* деоница.

Бр. 12. Пошто досад није набављена књига, у коју би се уписивали нови чланови, а брисали они, који иступе или ма којим узроком престану бити чланови. — Одређује се набавка такве књиге, која ће се налазити код председнишва задружног. —

Бр. 13. За прегледање овогодишњих рачуна, — одређује се Марија Зарићка, Ленка Коњовићка и Анка Карановићка.

Бр. 14. На питање: хоће ли задруга приредити идућих месојеђа каквоу забаву? — Одбор решава, да предложи главној скупштини, да треба идућих месојеђа приредити забаву у корист задружне благајне.

Бр. 15. Редовна главна скупштина у смислу задружног устава — има се одржати у недељу после Митрова дне.

Кикинђанака.

Записник IV. седнице уривног одбора „В. Кикинђанске добротворне задруге Сракиња“ држане 1. септембра (13. октобра 1890. г.

Председава: Нина Петровићка председник.
Бележи: Махаило Косић тајник.

Присутни: Јелена Влаховићка, Јулијана Богдан, Ирена Петровићка, Мара пл. Еремићка, Јелена Мајински, Евђенија Баковљев, Јелена Николићка уч.

Бр. 20. Тајник чита записник од прошле седнице.

Одоставерава се без примедбе.

Бр. 21. Тајник чита захвалницу председника учитељског конвикта, — што се задруга уписала за помажућег члана и педесет фор. у то име послала.

Узима се к знању.

Бр. 22. Тајник јавља да је овој задрузи послан тестамент Дражићке из Бечеја и саопштава цел на коју је ова добротворка имаће своје оставила.

Узима се к знању.

Бр. 23. Председник саопштава да је добила четрдесет фор. од оvd. младежи, као преостатак од забаве коју су приредили у корист овдаш. жен задрузи.

Узима се на повољно знање, — благајник се упућује да ових четрдесет фор. стави у примак и то у одељење „ванредни приходи“; а тајник се упућује да им јавно захвали и то у оvd. листовима: српски, немачки и мађарски.

Бр. 24. Гђца Султана Цијукова из Вршца моли припомоћи да може слушати конзерваторију — певање — и то редовне, месечне.

Одговорити, да су околности ове задруге таке, да је немогуће молби задоста учинити.

Бр. 25. Гђца Вукосава Ранковићева приправница моли припомоћи.

Одређује се једаред за свагда пет фор., — благајник се упућује да ову своту изда и у издатак стави.

Бр. 26. Председник извешћује о милостињи следеће: удова Маца Молдованова захваљује се задрузи овој на указиваној помоћи, приликом лечења њене болесне ћери; Ника Станојевић моли да му се набави ћебе да се има чиме покрити; Мара Сивчева, која има месечну припомоћ од 2 фор. моли да јој се сад да за два месеца уједаред — 4 ф. због вашара; а Јелка Јоановића моли два фор. једаред за свагда.

Захвалница се узима к знању; — председник и благајник се упућује да Ники Станојевићу набаве ћебе; — Мари Сивчевој да се за овај мах изда двомесечна припомоћ (4 ф.), — а Јелки Јовановић одређује се два фор. једаред за свагда.

Записник V. седнице одбора „Вел.-Кикинђанске добротворне задруге Сракиња“, држане 13. (25.) септембра 1890. г.

Председава: Нина Петровићка председник.
Бележи: Михаило Косић тајник.

Присутни: Даница Јоановићка, Савета Јоановићка, Евђенија Баковљев, Ирена Петровићка, Мара пл. Еремићка, Александра Шевићка, Јелена Николићка и Јелена Николићка рођ. Радуловић.

Бр. 27. Тајник чита записник прошле седнице. Одоставерава се без примедбе.

Бр. 28. Тајник јавља да је по закључку главне скупштине ове године први парастос умрлим члановима одржан и то на малу Госпојину. Протопрезвитер пречасни г Ђорђе Влаховић, даље свештеници Милан Јован Новаковић, Миша Матејић и ђакон Миливој Радовић нехтедоше примити никакве награде; исто тако ни црквењаци Богдан Чавић и Младен Протић. Друштво је „Гусле“ појало из почаст.

Тајник се упућује да свима овде наведенима јавно захвали; и да председник и члан Ирена Петровић оду лично проти да се њему и овде споменутим свештеницима захвале у име задруге. Још је закључено да се само они умрли чланови бележе у „читуљу“ задружну, који су пет година једно за другим чланови ове задруге били.

Бр. 29. Тајник чита допис друштва „Гусле“ у ком се ставља до знања, да певачко друштво „Гусле“ приређује у почаст своме коровођи, који одлази на Цетиње, — опроштајно вече.

Бр. 30. Повела се реч о оснивању српског забавишта.

Закључено је да председник замоли чланове школ. одбора и неке чланове црквеног одбора, да се на основу извештаја тајника Михајла Косића посаветују, — на према резултату овога договора одбор ће донети коначно решење.

Записник VI. седнице управног одбора „В.-Кикиндске добротворне задруге Српкиња“ држане 12. (24.) октобра 1890. год.

Председава: Нина Петровић председник.

Бележи: Михаило Косић тајник.

Бр. 31. Тајник чита записник прошле седнице.

Одостоверава се.

Бр. 32. Тајник чита допис вел.-кикиндског школ. одбора, под бр. 63/1890. у ком се ова жен. задруга умољава, да у току школ. године 1890—91. надзирава женски ручни рад у овд. срп. основ. школама.

Допис се узима к знању, а за надзиравање одређују се за месец октобар: Нина Петровићка пред. и Сида Пачу подпред.; новембар: Јелена Влаховићка и Даница Јоановићка; децембра: Јелена Николићка и Савета Јоановићка; јануар: Ирена Петровићка и А. Шивићка. — За остале месеце доцније ће се одредити. Тајник се упућује да ове чланове извести; да им достави распоред часова и наставни план.

Бр. 33. Тајник чита допис вел.-кикиндског школског одбора под бр. 83/1890. у ком се овој задрузи захваљује због одевања сиромашне школске деце.

Бр. 34. Тајник чита „захвалу“ трогодишње питомице Вукосаве Бугарске свршене приправнице.

Узима се к знању.

Бр. 35. Тајник јавља да је од г. г. учитеља и учитељица, месних српских осн. школа, добио попис школске сироте сиромашне деце и да је нужно да се одреди одбор који ће попис разгледати и што је нужно деци набавити.

Узима се к знању, и одређује се, да се председником, подпредседником још ови чланови управног одбора: Јелена Влаховићка и Даница Јоановићка одевање изврше.

Бр. 36. Председник извешћује да за милостињу моле: Делиманићка, Мила Вукићева, Јелка Јоановићка и Ракила Бранкованова.

Делиманићки се има набавити 1 метар исечени дрва; Мили Вукићевој и Јелки Јоано-

вићевој има се дати једаред за свагда по 1 фор.; а Ракили Бранковановој пет ф. за огрев — благајник се упућује да ове своте исплати и у расход стави.

ЧИТУЉА.

Лицем на Спасов-дан о. г. умрла је у Суботици Савета Манојловићка супруга уваженог грађанина суботичког Стевана Манојловића и вредни члан тамошње „Добротворне задруге Српкиња“. Покојница беше ваљана и одушевљена Српкиња, потпомагала је морално и материјално свако племенито подухеће, које је водило опште — народном бољитку и напредку, а посебице много је допринела, да је суботичка женска задруга српска дошла до садањег повољног стања свог. У родољубивој ревности и труду у општем интересу и задружном, олакшаваху јој успех њена лепа својства и врлине: „Пријатна и лепа појава, скромно и умиљато понашање, одушевљење за народну ствар и опште благаостаје, озбиљност и енергија у савлађивању препона, а поред тога крепила ју је на истрајност њена младост и добро познавање позива свог као матере, Српкиње и грађанке.“ — Суботичка „Добротв. задруга Српкиња“ је смрћу С. Манојловићке много изгубила, и губитак тај се још на више цени околношћу, што су у садањем времену, — таке родољубице редке, и тешко им се нађе замена. Покојница беше још у цвету младости у 26. години живота, па у тако кратком времену много је учинила за опште добро, а да јој је Бог дао живота, учинила би много више. Така Српкиња, која у свом месту и ван у кругу свога познанства беше предмет њежне љубави и поштовања, заслужује, да јој се учини помен у овом листу с ускликом: „Вечна јој памет!“

Јелена Борјановић рођ. Таназевић, ваљана супруга у нашим крајевима и у Србији добро познатог учитеља Јована Борјановића, преминула је 18. октобра о. г. у Ади, где је исти од скора изабран за учитеља. Ми ју познајемо, као примерну матер, родољубиву Српкињу, која је мужу своме помагала на свима гранама његовог многостручног рада. Лака јој црна земља била!

Јулијана Јове Д. Јовановића. Земунска Србадија изгубила је почетком октобра месеца о. г. горњу своју велику добротворку која је у више пута пружала велике дарове, (чија вредност прелази своту од 4000 фор.) својој православној

цркви у Земуну, па и на последњем часу завештала је тамошњој црквеној општини 2000 ф. на црквења 1500 ф. да се земунској сиротињи даје зимњи огрев, а осим тога на препоруку тамошњег одличног грађанина, председника цркв. општине и управитеља срп. велике штедионице г. Пере Петровића дала је и срп. учитељском конвикту у Нов. Саду 100 фор. Њене заслуге за опште добро побудиле су и пречасног г. проту земунског г. Вукадиновића и учитеља тамошњег г. Вељка Петровића, да су јој у почасти на опелу изговорили две лепе беседе.

Покојница је и иначе била дарежљиве руке, племенита срца, родољубиве душе; проживела је у примерном браку пуне 53 године и како није имала од срца порода, однеговала је материнском љубављу сиротанче Ику Максимовића данашњег одличног и поштованог земунског грађанина и благајника тамошње велике срп. штедионице. Буди дакле вечна успомена овој народној добротворци!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Орао. Велики илустровани календар за годину 1892. која је преступна, има 366 дана. Уз сарадњу срп. књижевника уређује Стеван В. Поповић. Година 18. Цена је 50 н. или 1 динар. У Н. Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1891. Осим календарског дела, који је саставио професор А. М. Матић, има овај календар лепих и поучних чланака и бележака за народ и ми препоручујемо овај календар нашим читаоцима.

Годишњак велики српски народни илустровани календар са библиотеком за народ за преступну годину 1892. која има 366 дана. Издање срп. књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Нов. Саду 1891. Цена је са уметнутим листовима за приход и расход 50 н. Ово је 43. година како излази овај календар и он је већ својим дугогодишњим животом толико познат и уважен, да нема потребе, да се особено препоручује. И ове године има леп број поучних и забавних предмета и много слика.

Весник панчевачки недељни лист за просвету и привреду, који је 1889. год. од краљ. државног одветништва конфискован био због тога, што је изнео програм за парастос и позив на 500-год. светковину видовданску, почео је од 10. октобра о. г. опет излазити, јер је највиши суд нашао, да инкриминиран предмет није политичне природе. Уредник и издавалац је

листу г. Јован Поповић професор, који прима уједно и претплату и све што се односи на уређивање и администрацију листа. Цена је годишње 4 ф. за Аустро Угарску, а за Србију 10 динара, које се може плаћати на по и на четврт године.

Банаћанин. Под овим насловом почео је да излази у В. Кикинди недељни лист за просвету, привреду и забаву народну. Власник, издавалац, штампар и уредник је г. Јован Радак. Цена је листу годишње 4 ф., на по године 2 ф., а на четврт год. 1 ф. За стране земље, годишње у 1 ф. више

Позив на претплату. Од како се покренула дична нам „Босанска Вила,“ лијеп број млађе Србадије из поносне нам Босне и кршне Херцеговине прихвати за перо, те поче прикупљати народне умотворине. Ја се срећним сматрам, да је и мене „Босанска Вила“ примила међу своје сараднике. Кад сам први пут почео писати, није ми ни на крај памети било, да ћу видјети у посебној књизи штампано све, што сам у дичној „Вили“ на јавност српскоме свијету изнио. Али ето и то дође: Честити мој суграђанин вриједни српски штампар г. Владимир М. Радовић понуди ме, да ми све радове штампа у посебној књизи, на што сам ја и пристао. — Све, што сам до сада о народу писао, те штампано и што још нештампано у рукописима имам, наумио сам штампати у четири књиге под насловом: „Из народа и о народу“ прибиљежио: Лука Грбић Бјелокосић. Прва ће књига бити штампана на лијепој артији од 8—9 штампаних табака, а стајаће само 50 новчића. Рок уписивања на претплату јест до краја децембра ове године. Скупљачима иде свака једнајеста књига на дар. Имена претплатника, која на вријеме стигну, штампаће се на крају књиге. Молим све родољубе, којима је на срцу српска књижевност, а особито господу свештенике и учитеље, да би потпомогли скупљањем претплатника ове прве моје књиге, да би и остале три могле хитро иза ње свијет угледати. Наручбе ваља слати: Првој Српској Књижари и Штампарији Владимира М. Радовића у Мостару.

Песме против тираније по Виктору Игу певао Драгиша Станојевић. Београд. Штампарија Петра К. Танасковића до Делиске чесме. 1891. Цена 80 п. дин.

Србин лист за огласе, издаје и уређује у Земуну Србин Милош Грабовачки. Издао је бр. 26. ех 1891. г. Цена је за годину 2 ф. или 6 дин.

Српским народним учитељима.

Пре две године основало се, у Н. Саду друштво под именом: „Српски учитељски конвикт у Новом Саду“, чија су правила од високе кр. уг. владе потврђена и којем је цел да узајамном потпором и народним прилозима оснује фонд, из којег би се издржавала деца срп. народних учитеља и учитељица, која се буду учила у Нов. Саду на вишим, средњим ил стручним школама. Деца би та (мушка и женска) стајала под надзором стручних надзорника и имала би бесплатно или уз мали родитељски доплатак: стан, огрев, осветлење, храну и у случају потребе и лечење.

Завод овај има се по правилима друштвеним отворити 1895. године.

Као што се види, ово је тако племенита и за наше данашње учитељске и народне прилике благотворна установа, да би ваљало да потрчимо сви учитељи листом у ово коло, које нам даје материјалне олакшице и моралне пробитке тим, што ћемо се бар ту осећати своји и уједињени: а услови су врло повољни кад се узме у обзир све оно, што нам пружа ово удружење.

Овде се прима сваки учитељ и учитељица српске народности и вере православне из опсега карловачке архиепископије и митрополије српске, без обзира на којој и каквој школи служе, било основној, грађанској, средњој ил стручној, вероисповедној ил комуналној, који се обвезује; да ће поред 1 фор. уписанине уплаћивати за пет година по 3% пристојбе на своју редовну плату и доплатке, изузимајући станарину и огреварину на било то у годишњим ил $\frac{1}{4}$ годишњим ратама.

У друштво ово с истом цели примају се и други Срби и Српкиње из ове митрополије као чланови потпомагачи са најмањом уплатом од 50 фор., која се такође може уплатити у једанпут ил у ратама за пет година. Но деца оваких чланова могу тек онда примљена бити, бар за прво доба, ако се учитељском децом не би попунио скупштином одређени број. Ако пак средства допусте, примиће се одмах сва пријављена деца чланова оснивача (учитеља) и чланова потпомагача.

За ово кратко време уписало се у друштво 86 учитеља и учитељица и 66 потпомагача и добивено је прилога од 150 прилагача, те је тако, које чланарином, које прилозима, које оставином покојног шурјанског учитеља блажене успомене Николе Кнежевића нарастао фонд друштвени за ове две године, до данас на 13.400 фор., те тако можемо с материјалним и моралним успехом код народа бити задовољни. Али кад

се узме у обзир, да у овој митрополији има око 1000 Срба учитеља и учитељица, на видимо, да се из тог круга одлучило родољубљем и добрим смером само 86 чланова онда ту појаву не можемо узети за повољан знак наше учитељске свести. С тога је последња скупштина друштвена у августу месецу о. г. решила, да се путем свију наших јавних гласила из ове митрополије позову и умоле још једном сва браћа учитељи и сестре учитељице, да се уписују у ово друштво, ако не себе и своје олакшице ради, а оно бар потпоре ради оној браћи својој, коју је Бог дечицом благословио, јер потпомажући тако брата свог, помоћи ћемо, да нам се учитељски углед повиси у друштву и народу, а уједно и да нам школа и просвета народна одскочи на виши културни степен. Само ведро и безбрижно чело учитељево моћи ће брже ведрити умни поглед подмлатку и разгонити народну бригу за будућност деце своје.

На основу тог закључка скупштинског обраћамо се овим ми извршиоци њене жеље на сво наше поштовано учитељство из карловачке митрополије ево по други пут и најљудније молимо, да се уписује у ово за нас Србе учитеље с ове стране једино и прво законом ујемчено друштво, које је прегло, да створи нама и потомству нашем лепше дане, а ми смо уверени, да ће и народ још обилатијом мером притицати у помоћ и досипати све више уља у овај наш први светилник, ако види, да смо ми одушевљени подстикачи овог жишка.

Смиљујте се браћо и сестре на глас своје рођене деце, која вас моле, да и њима дате вида, кад толикој народној деци отварате очи; не презајте од жртава за вашу рођену децу, кад знате жртвовати живот свој за бољу срећу народног подмлатка. Дођите, браћа вас чекају у своје коло раширеним рукама.

У Новоме Саду на св. Петку 1891.

Ђока Милић,
тајник.

Аркадије Варађанин,
председник.

Александар Јорговић,
благајник.

ОДГОВОРИ.

Гђици В. М. Глигоријевић, Паланка (Србија). Примили смо 3 фор. у име претплате за ову годину што сте послали по г. Љуби Јовановићу књиговођи, а примили смо и два примерка 1. броја. Хвала Вам!

Гђи Лујзи Марич, Крагујевац. Примили смо 10 динара у име претплате за ову годину и хвала Вам!

САДРЖАЈ: 1. Јесења сета. 2. Милутиновића друштво. 3. Образовање карактера. 4. О развиту душе у детета. 5. Младост. 6. Како се производи стакло 7. Нашим суграђанима. 8. Белешке: Из просвете; б) Зарад здравља; в) Разно. 9. Рад добротворних задруга Српкиња Суботичкиња, Книћанака. 10. Читуља. 11. Нове књиге и листови. 12. Српским народним учитељима. 13. Одговори.